

București

SPECTACOLE

Adrian MIHALACHE

Adulter și crimă

Nu se știe cum de s-a nimerit ca premiera piesei *Nu se știe cum* de Luigi Pirandello, la Teatrul Nottara, să aibe loc o dată cu alte două evenimente înrudite. Pe ecrane, a fost lansat filmul *Closer*, ecranizare a piesei dramaturgului englez Patrick Marber, iar Teatrul „Bulandra“ a prezentat celebra *Șase personaje în căutarea unui autor* a lui Pirandello, în regia lui Liviu Ciulei. Prima coincidență ne face să înțelegem mai bine diferența dintre profunzimea dramatică și meșteșugul inteligent practicat. A doua ne dă posibilitatea unor observații interesante asupra naturii demersului regizoral. Atât în *Nu se știe cum*, cât și în *Closer*, avem de-a face cu două cupluri care se combină în cruciș și în curmeziș. Intriga ar fi demnă de teatrul de bulevard, dacă ar fi tratată cu lejeritate și umor, dar ambii autori abordează tema cu gravitate. Patrick Marber arată cum adulterul amenință să distrugă personalitățile tuturor celor implicați. Personajele lui confundă onestitatea cu sinceritatea. Ei refuză constrângerea fidelității, dar se simt datori să relateze partenerului lezat nu doar faptul trădării, ci și toate detaliile lui. Cum diavolul tocmai în detalii se ascunde, el apare de îndată ce acestea sunt dezvăluite, supunându-i pe cei care le află la adevărate torturi psihice. Morala este că... morala, totuși, contează. Din fericire, nu se merge până la a se afirma că, dacă morală nu e, nimic nu e, deoarece minciuna rămâne o soluție, măcar temporară. Departe de a trebui respinsă ca o conveniență demodată, ipocrizia, tribut pe care viciul îl datorează virtuții, merită utilizată ca mijloc de menajare și chiar de autoapărare. Patrick Marber pune multă inteligență în a crea situații interesante și dialoguri cu nerv, dar piesa rămâne în zona studiului de moravuri și a „biciuirii“ lor. Cu totul altfel stau lucrurile la Pirandello.

Contele Romeo Daddi este obsedat de bănuiele în privința fidelității soției sale. Ele au fost declanșate de avansurile unui personaj mai curând ridicol, marchizul Nicola Crespi, dar se vor deplasa în curând și înspre prietenul familiei, Giorgio Vanzi. Pe de altă parte, chiar Daddi a avut un moment vinovat de intimitate cu Ginevra, soția prietenului. Problema nu este, însă, adulterul, ci mecanismul care-l declanșează. Daddi comisese odinioară o crimă gratuită, la fel ca Meursault, „străinul“ lui Camus. El investighează dacă dedesubtul adulterului zace un același impuls ca și în spatele crimei, impuls de necontrolat, căruia ar fi imposibil să i te opui. Din dramă de alcov, piesa *Non si sa come* basculează în tragedie dostoevskiană. Spațiul psihologic al bănuielilor și geloziei este înlocuit cu abisul dintre crimă și pedeapsă. Daddi dezvăluie relațiile adulterine care minează stabilitatea cvartetului de prieteni nu dintr-o asumare stângace a sincerității, ca în piesa lui Marber, ci din dorința obscură de a se supune pedepsei, pentru crima pe care o săvârșise cândva. Finalul spectaculos este datorat și colaborării cu faimosul actor, Alexander Moissi, creatorul rolului principal.

Nu se știe cum este ultima piesă a lui Pirandello, scrisă în același an cu *Urișii munților*. A fost tradusă de Stefan Zweig, iar procesul traducerii a prilejuit o

Marius STĂNESCU

Foto: Ionuț Stăicu

corespondență interesantă între cei doi autori, publicată recent. Pirandello pare că își analizează cu luciditate propria vină de a fi făcut pactul profitabil cu un regim incompatibil cu valorile culturale. Mussolini i-a oferit un teatru în care să-și monteze piesele și să-și impună vedeta preferată, pe Marta Abba, pasiunea târzie a vieții lui. Regimul fascist i-a oferit subvenții, i-a făcut publicitate internațională, a susținut material turneele cu piesele lui. Pirandello s-a revanșat față de Mussolini, făcând, la rândul său, propagandă regimului fascist. „Sunt fascist pentru că sunt italian“, a declarat el. A susținut public invadarea Abisiniei și a oferit guvernului italian medalia Premiului Nobel, ca participare în efortul de război. Este plauzibil ca piesa să exorcizeze tocmai această vină interiorizată de autor. În orice caz, dimensiunea metafizică a piesei i-a inspirat marelui istoric și filosof al religiilor, Raffaele Pettazoni, mentor și prieten al lui Mircea Eliade, un articol semnificativ.

Felul cum s-a apropiat de piesă regizorul Bocsárdi László este extrem de interesant, mai ales în comparație cu demersul lui Liviu Ciulei, din montarea Pirandello (*Șase personaje...*) de la „Bulandra“. Primul este, în primul rând, un intuitiv, al doilea, mai cu seamă, un reflexiv. La Liviu Ciulei, forma spectacolului pare să fi fost pe deplin încheată, încă înainte de începerea repetițiilor. La Bocsárdi, deși controlul rațional nu lipsește, pare că ceva neașteptat stă mereu să se întâmple, ceva care ar putea schimba, în mod surprinzător, cursul reprezentației curente. Bocsárdi are un simț acut al *timing*-ului, comparabil cu cel al lui Tadeusz Kantor, care intervenea, fără jenă, pe scenă, pentru a corecta abaterile de la *tempo*-ul stabilit. Dar Bocsárdi nu urmărește atât acuratețea ritmului, cât reglajul energetic al spectacolului. El construiește acumulări de energie și stabilește momente precise, în care aceasta, ajunsă la apogeu, să treacă într-o altă formă. Problema este că, lucrând intuitiv, este dificil ca transformarea de energie să coincidă cu o răsturnare de semnificații. În cazul spectacolului cu *Nu se știe cum*, fenomenul, din fericire, se întâmplă, dar pare rezultatul unui zar norocos. Regizorul a mizat, ca și în montarea *Avarului* de la Craiova, pe scenografia spectaculoasă creată de Bartha József. Sala „George Constantin“ a Teatrului „Nottara“, a devenit un câmp de forțe, cu trei axe, în centrul cărora se află masa rotundă, încărcată cu veselă pretențioasă, masă gravitațională și electromagnetică, totodată, care se transformă subit în acvariu, din simbol cultural, în mediu organic, lichid. Inovația nu este nemaiîntâlnită: am văzut, în Germania, un spectacol cu *Casa de păpuși* de Ibsen, în care Nora și Helmertreceau, ca în transă, dintr-un acvariu în altul. Spectaculozitatea jocului actorului scufundat în apă impresionează, însă, în context bucureștean, excesiv, până la a abate atenția de la mesaj, deși nu este o opțiune gratuită, căci subliniază trecerea piesei din planul social în cel metafizic.

Actorii se simt bine în costumele create de Dobre Kóthay Judit. Personal, le găsesc cam banale, aș fi preferat un design mai elaborat, dar trebuie să recunosc că sunt adecvate. Marius Stănescu, în rolul contelui Daddi, face un tur de forță, și nu mă gândesc numai la starea de imersiune în acvariu. El știe să-și gestioneze energia, astfel încât să nu rămână, nici un moment, inert, chiar în absența replicii. Intonația logică a textului, controlul atent al gesturilor sunt caracteristicile unui actor lucid și inteligent. În această fază a carierei, i-ar folosi lecturile diversificate, care ar da interpretării sale mai multă densitate. Claudiu Bleonț este pasional, cu nuanțe de autoironie, în rolul ofițerului Vanzi. Face un cuplu bine asortat cu Ada Navrot, în rolul Ginevrei. Aceasta din urmă este în excelentă formă, dar pune puține nuanțe în jocul ei, oarecum monocord. Constantin Cotimanis construiește cu subtilitate rolul secundar al marchizului Respi, parodiind inspirat stilul personajelor

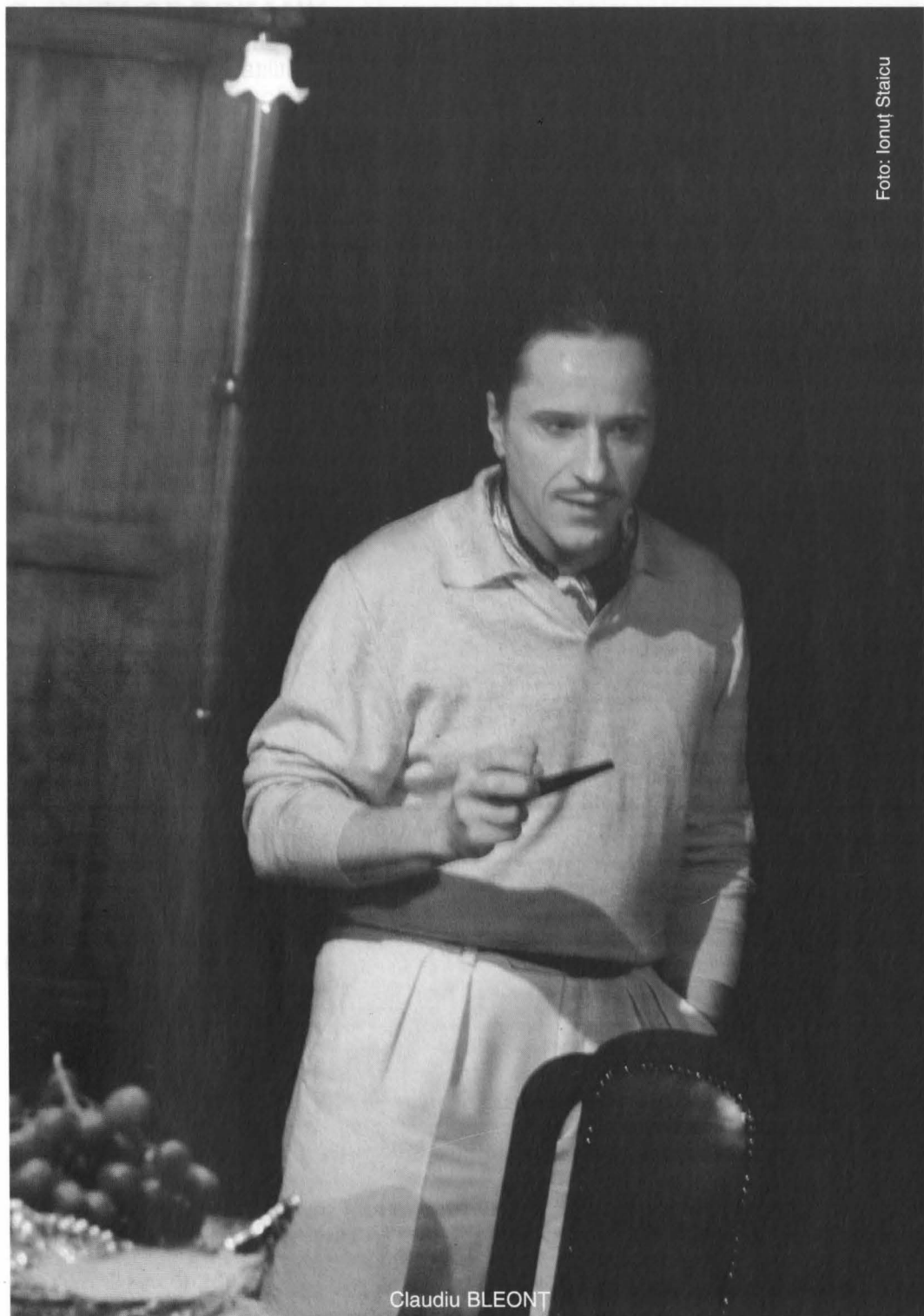

Foto: Ionuț Stăicu

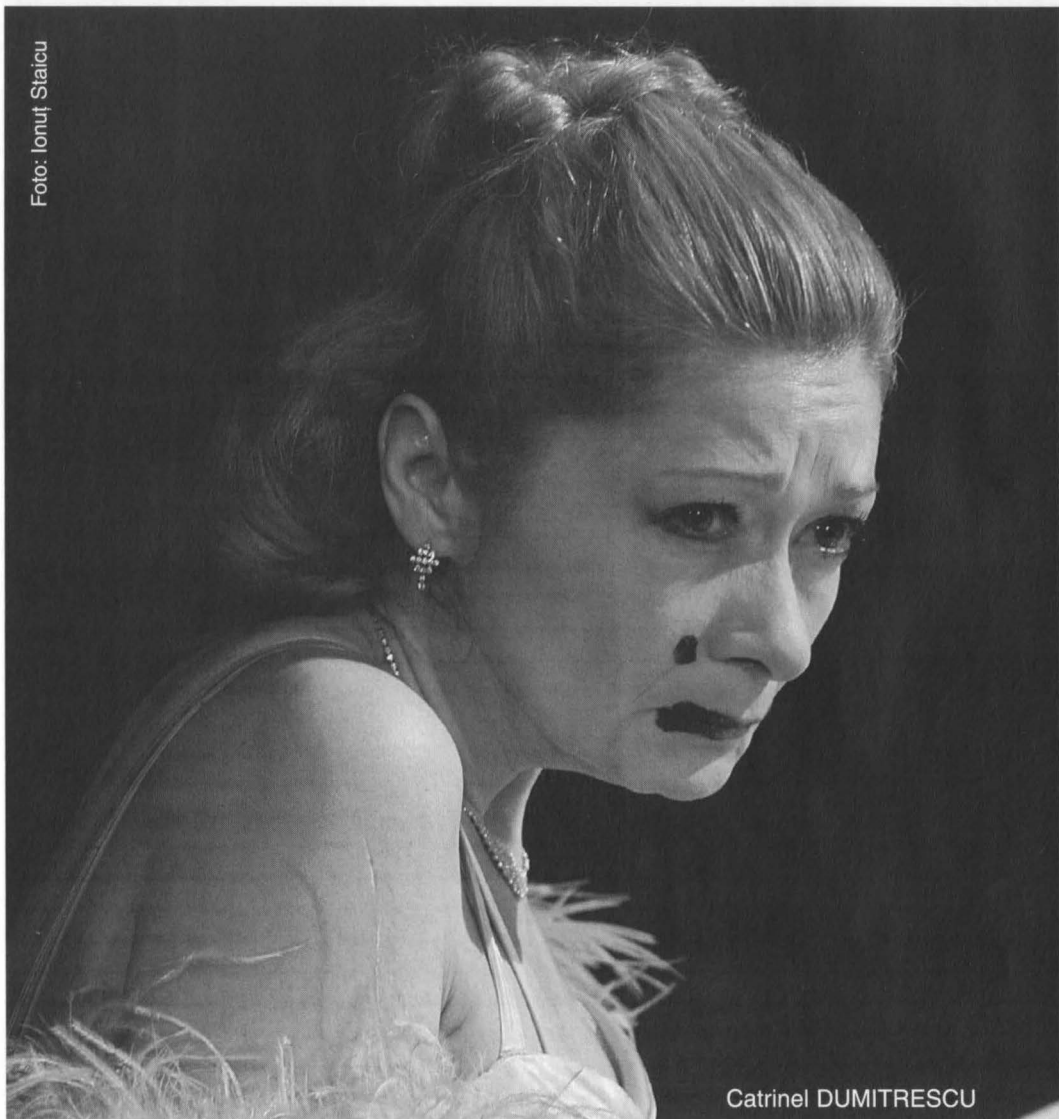
Claudiu BLEONT

de comedie din secolul al XVIII-lea. Este a cincea roată la căruța piesei, dar una care se învârte foarte bine. Catrinel Dumitrescu a conceput rolul contesei Daddi din tușe fine, insinuante, de fragilitate amestecată cu subtilitate. Contrastul față de interpretarea Adei Navrot dă echilibru spectacolului. Personajul pare, totuși, cam șters, pierdut printre nuanțe. Actrița vine din alt tip de teatru decât cel pirandellian.

Spectacolul de la Teatrul Nottara este un exemplu de demers energic și inspirat, prin care o piesă importantă, în loc să fie actualizată, pe baza unui concept, este reînviată, prin intuiție creatoare.

Teatrul „Nottara” – Nu se știe cum de Luigi Pirandello. Regia: Bocsárdi László. Decorul: Bartha József. Costumele: Dobre Kóthay Judit. Distribuția: Marius Stănescu (*Romeo Daddi*), Catrinel Dumitrescu (*Bice Daddi*), Claudiu Bleonț (*Giorgio Vanzi*), Ada Navrot (*Ginevra*), Constantin Cotimanis (*Nicola Respi*). Data premierei: 23 martie 2005.

Foto: Ionuț Staiacu

Catrinel DUMITRESCU